

Хүннүн МЕДЭЭЛЕРИ

КУНГУРТУГДА

Кызыл районун Кунгуртугда сөөлү үеде алдын тывар талазы-биле ийн артель бо чылын ажитты-нып турар. Чоокта чаа Тыва Республиканын Ча-заанын бөлүк ажылдакчылары анаа чораш, суурнун ажыл-ишчилери-биле хөй кижи киржичилиг хуралды эрттирген. Оон түннелинде Кунгуртугунун чурттакчы чононун чамдызы ол бүдүрүлгөлөргө ажылдар талазы-биле дугуржылганы кылган.

Суурнун чоно болгаш малчынар бо чылдын ийги чарымына солун чагыдып алмырын уламчылап турар. Чижээ, «Шың» солуну бо хүннере чедир 160 өг-бүлө чыгыптан. Чагыдылгы уламчылап турар.

«Тере-Хөл» совхозтун деви-кээринде киши хар ам-даа эрийнел болгаш агаар-бойду-с.

Тун байдалы шоолут экижя-вейи турар. Ылангааш ажил-агылнын удуртулгазы, спе-циальтер база малчынар мал кыштагылашканын организа-стыг доозар дээш бар аргала-рып ажылап, кызыл ажыл-дап турарындан, малдын өлүп-хораар болгаш аарыш чогуу амдызында эвээш.

Виктор КАРА-САЛ.

ЧАА РАДИОПРОГРАММА

Парлагалын, медээлерин хостуг чоруун кам-галаар талазы-биле Тывада хайгаарал инспекция-зынга база бир чаа радиопрограмманы бүрткөөн.

«Кара-Даш» деп радиопро-грамма Ак-Довурак хоорая-нын чурттакчы чононга «Тыва даг-дуг» комбинаттын ажил-амыларын доктаамал та-ныштырар болгаш өскө-даз медээлерин база хөжүмүгүт дамчыдылгаларын белеткээр. Дамчыдылга хүндүстүнүн 12 шактын эгелес, 45 минутанын дүргүзүндө уламчылар, а

болуур хүнжери — неделяны өткөмүн база пяташа. Чаа радиопрограмманын удуртучузунга Х. Ооржакты томуйлаан.

Зоя ХЕРТЕК. Парлагалын, медээлерин хостуг чоруун камгалар талазы-биле Тывада ин-спекциянын ажилдакчызы.

СЕССИЯГА УТКУШТУР

Май 19-та Тыва Республиканын Дээди Соведин Президиумунун хуралы болуп эрткен.

Чоо май 25-те эгелээр хун XXI сессиянын эл айтырларынын дугайын чу-галашкан. Ук сессия 3 хун дүргүзүндө үрүгүдүзүл деп планнап турар. Оон кол-ла айтырлары болза, Россия Федерациянын Конституция-ныч (Улууна Хообу-зууни) ийн төлөөлини чу-галашкан көргөш, ол тала-зы-биле синаларын түтүзөш, ону Россия Федерациянын Дээди Соведине чоруулар.

Оон агыда бистин рес-публикада күрүнө болгаш му-нипалитет бүдүрүлгөлери хужулар дугайында Тыва Республиканын Хообузуунун база 1993 чылда күрүнө бол-гаш муниципалитет бүдүрүл-гөлери хужуларыннын про-грамманын төлөөлиселе-рини, ол ишкани 1992 чылда республиканын Күрүнө бю-джетин күрүлдөөнүн база өскө-даз ишти айтырлары чу-галашкан деп турар.

Хуралды К. А. Бичелдей даргалап эрттирген.

Седен ХЕРТЕК.

ЧЫЛЫГ САКТЫШКЫННАР

Тывада бир алдар-сураглы Кызылдын № 2 школазы дүүн, май 21-де 65 хар харлаанын дем-дегеп эрттирген.

Апаа шкоданын бүгү чыл-дарыда дооскан доозукчулары ажылдап чораш башкылары чалап, хөп, ишк шкколанынын дугайында чылыг сактышкынын кылганар.

Школанын амгы сургуудазы тэрээн класстарынче доо-зукчулары, апаа башкылар чораш башкыларын чалап, аяк шайын аартадып, уран төлөнтүзүн көргүзүп, школа-зынын амдырлар-чурттагы-зы-биле таныштырган.

МӨНГҮН-ТАЙГАНЫҢ МАЛЧЫННАРЫНДА

Агаар-бойдуз талазы-биле Мөнгүн-Тайга район-мал-магана кадыг, соок, хаттыг черлерин бирээ-зи. Май айнын эге хүннеринде ол девискээрже хар холумактыг чэс чаган. Даглар баштарында хар хөй дүжүт эривезинден, иштик черлерге аажок соок болган.

Бергерлер чапкыкан Мө-нгүн-Тайганын малчынары торуулап. Районун төүрү ужурут 24 муң 369 хонуну 19 муң 70-ки оолдаклар. Хура-ганнары олча-мелди. Эң хөй мал туду алганар «Мал-чы» ажил-агыл коллективни-ниц калдарчылары Тойбан Та-раа 100 хойдан 100, Борис Дамдын 100 башка 90, «Ме-те» Бурен совхозтун малчы-нары Сарыг-оол Доганын 100-тен 100-тү, аякчы малчин Олег Кызылбай 100 хойдан 91 хураганан алган.

Даг-даш теп, кадыр каскэк

ӨӨРЕДИЛГЕ, ДУЗА ХЕРЕК

Тожуда тараа тарыш, эки дүжүт бээр кара хөрүтүнүч төслөр, четир болгаш агар. Ындыг турбуже, чег ажилы-нын беримчи канчар черле куду болуп келгенди?

Бо черге чег ажилыннын сайыраш шыдаалы турары-нын бир чылдагааны — кол-хостар туруп келген үеде бер-ле Тыванын чег ажилын үдүтүп келген эштер, илде-гия тускай өртемчилери То-жда тараа шөлд хөнгөйине чүвэ-ле болбай, арга-мыш-шти-дир, эки дүжүт алдын-мас боор дээр бургер хөв-биле тоомчага албайн келген-динде. Шөлдериңе чыл бу-ру мал чени культуралары та-рип, оон эвээш-биче-даз бол-ду дүжүтүп ал келген. Токунчу-зөөнчү тарлармылар чычар кызыл-кылдып келсе-лаз, олардын чапыга элээн илде-гия тускай өртемчилери токунчу мундыг, оозу илде-гия чөвө чүвө деп өөредил, дузалар-даз көрбээ чүвэ-дир ийн.

Ынангаш Тожунун тараа-зынга өөредилге, дуза эрге-жок чүгүлэ. Республиканын Көдээ ажил-агыл министр-ствозынга салган бир айты-рымысы бо.

Сөөлү чылдарда нан мы-язын кезип эгелээшен бээр ол малыбыс элээн хорап келди. «1991-92 чылдарда мээди 27 нем мыйзын кескенден элгенде кезип болгаш кара-рам-биле көрүм. Сөзүм До-вурактың колданылган база ычап хораш», деп, «Май 1» колхозтун Кара-Хем деп че-веде калдары Сөгүжик Хө-вискаалчы хомудап чүгээлп ооганын дыңааш мей.

Мыйзын кескен илдерин чамдызы үр болбай өлүп тургулаан. Хөй хан төгүлде-нинден, оон мыйз анык мал-дары (бир, ийн хармак дүжүт-мыгмастарын, мыйзаларын, мийдылжактарын) кескен-динде мыйз болтулаан. Мыйзы кезип келген «мерге-жливне» ол дээр үлүс хүндүс кайы-лаз шакта даяшап калында кезип калган бол-ган. «Чөгүм бис мыйзыт ка-жак, ийчаар кезерин, кал-дыг малдарынын амырын ор-та билбес бис, чүгүле малды туткаш, багдар бээр, дузалар-чы боордан башка» деп, ол-ла ийкин чүгээлди.

Иви мыйзын кезип ап эге-дээр чүвө болганда, ол тала-зы-биле шын, чурумнуг аяк эргежок чүгүлэ-дир, Ивижи кижиле-даз ону эки билген ту-вар үжүртүп.

Алексеј НУГУРАК.

Солун 1925
Чылдын
август 31-де
үнүп эгелээн

№ 94 (15068) ◆ 1993 чылдын май 22, суббота

УРЕЗИННЕР ХОРАННАВАЙН, ЧАШКАН ХЕРЭЭ ЧҮЛ?

Час кадыг-дошкун, ширин-даа болган болза, республиканын ажил-агылдарынын механизаторлары хову ажилдарын чорудуп турарлар.

Бо чылдын май 18-теги ме-дээ-биле алтырта, чыкы та-рылганда 42,1 муң гектар иве-де чоруттап. Ол дээрже ийн-де планын күгүле 20-ле хуу-ду болуп турар. Оң ишпиде тараа культураларын 35,5 муң гектар чедде чаштырган. Бо көргүзүп планын 27 хуу-ду-дур. Тараа культуралары-нын чаштырылганын Барыныч-Хемчик районун ажил-агылдары организастыг чо-рудуп турар. Олар культураларынын барык 64 хуузуң чыкып алган. Кызыл биче Кара-Хем районнар тараа чаш-тырып шөлүңү 31 хуузуңда үре-зиннериң чашкан. А Улуг-Хем районда чажылда план-най барык 28 хуузу чедде берген. Тараа культуралары-нын чажылдагыч Тес-Хем биле Эрайн районнарын ме-ханазаторлары база кирген. Соок хаттар, долат — агаар-бойдуштун ишк илдегиле ша-раазынын тараа-даз, хөй-хөй ажил-агыл үрезинер хоранаарын доозуп турар-лар. Бо хүннере чедир ийн-тин планга улар алдыга, та-раа болгаш мал чени кул-тураларын үрезининиң 74 хуузуң хоранааш, Барыныч-Хемчик, Бай-Тайга, Сүт-Хөл хайык районнар үрезинер хоранаарын доозуукал. А Чөөн-Хемчик районун ажил-агылдары бо ажилды дооза-рынын кырында келген. Үре-зини хоранаашы ишкеш ху-гул ажилды Танды, Виң-Хем, Кымал, Чаа-Хөл, Эрайн районнарын ажил-агылдары

ры тараа культураларынын аарык бөрү чоруун болдуруб-с сорулда-биле үрезинерин чо-гуур үезинде хоранап ал-мыш-биле практиктиг хөмөгө-лөрүни кандыг-даз сонгаарла-дышкы чокка алмы чүгү-ла-дыр.

Үрезинерин хораннавайн баарга-ла, черге чашкан кул-тураларын дүжүтү барык-ла 25-30 хуу чедир кудулай бээр. Бо ажил-агылдар үре-зин хоранаар техника-даз, химик-тиг бүдүмүдөр-лаз бар.

Картофель олурутурун үе-зин чедир келген. Картофель-ди фитотрония, ризотония база ийне бүрү ирине бү-дүмүдөр-биле аарык берген соонда картофеляны олурут-ка, ажаап, казагалан турар үеде оон 30-35 хуузу үреини каар-ны ажил-агылдарын удур-тукчулары, агрономнары эки билдирер. Ынангааш карто-фельди олурут мурунда оң үрезиниң хомешин-биле (алупрозан) ийле-ла хоранап алдыры чүгүлэ болуп турар. Ол бүдүмөл ажил-агыл бү-рүзүңде четирин-биле бар. Үреинге-даз, аш-чөмгө-даз ажилдар шынарлыг карто-фельди өстүрүп алып сорул-га-биле шак индик хөмөгө-лөрү ажил-агыл бүрүзүңде организастары эргежок ажил-ты.

Капустаның болгаш помидорун чаа үезинерин олу-рутуга чедер эвээш үе артып чыккан. Ындыг болганда ол культураларын чаа өзүм-лөрүнн байдалын хынап, кө-рүп алмыр ам-лаз орай эвээ. Оон казылда оларын олу-рут черлерин белеткен ал-мү база оларын өздүлгөн хөй-гаары көөр херек.

Помидорларнын чаа өвүм-нери соокка алсыпайн барзын дээр болза, оларын казды-ла-бир чүгө материал-биле ишп каар болгаш суг-биле чогуур үезинде хандырып ту-рар. Чамдык совхозтар мынча, га дээр свекла, морков, огу-рег үезинерин тып албан. Ол үрезинер «Советстанды-рылганы» сикаттарында бар. Оларны чогуур үезинде салып алып турган-дыр ийн.

Республиканын ажил-агыл-дары бо чылдан картофельди 1435 гектарга олурут. Чоо-к хүннере чедир 38 гектар-га картофель олуруткан. Но-гааларын 370 гектарга олур-тура алган чүгүле 26 гек-тарга олуртуп алган. Эрткен чылдан бо үезинде карто-фельдин 176, ногааны 81 гек-тар чедир олурукан турган. Бо чылдан мал чени культу-ралар 73,1 муң гектар шөлдү өздөөр. Мынчага чедир оон чүгүле 6,5 гектарында ону та-раан. Ол дээрже ишти шөлдү дүжүт чүгүле 9 хуузу болуп тур-гун. Мал чени культуралары-нын чажылдагыч хөй-хөй ажил-агылдар ам-лаз кир-бээ.

Мал ченине хөмөгө-лөр культураларын чажылдагыч орай хуусажы чылдырган ажил-чы. Чүгө дээрже республика-нын мал ажилыннын ишче-лери хову ажилчыларында эки шынарды болгаш хөмөгө-лөрүнүң бүрүн четир ситен-ны, куккузуны, сеянтык, са-зыны манар турарлар.

Михаил ХАЗБУЛАТОВ. Республиканын үнүштөр камгалар станциянын на-чалыгы.

Часкы хун чылды чемгерер БЕЛЕТКЕЛ БАР

Бай-Тайга районда «Тээли» коллективиг бүдүрүлгө (Даргаз Н. М. Моңгуш) өске совхозтар-биле бир демей, бо хүнерде часкы хову ажилдары кидин тудук чору-турар. Бүдүрүлгениң кол агро-ноому В. В. Озур-оол-биле хову турлаанга чедер береш, ужуражып чүгээлжырымга мынча илди:

— Өртектер чүгүрүгү аз-тын дүрген манга дег өзүп турза-даз, шыдар шаабыс-биле үрезинин, тракторларга ар-тык кезектери тыптынып ал-дымыс. Бо чылдан 150 га көк-сула, 235 га тараа аймак, 525 га хөй чылдыг мал чени, 484 га чаныс чылдыг мал чени өстүрер сорулганы салып ал-ган ажилдап тур бис.

Тыва Республиканын улус депулати, бригадир Сергей Нотайга ужуражы бээримге, чүгээлганы:

— Мээң бригадам бо чылдан 292 га хөй чылдыг мал чени, 72 га тараа культураларын өстүрер бис. Тараавысты май 7-ге чедир чаштырып каапты-вис. Амгы үеде ий артын бригадаларда дузалажып тур-бис. Бригаданда Нарин-оол Коңзай, Борис Кандан, суга-тык Сейди-оол Венун эки ажилдап турар — дээш чыкы хунун херелдеринче көрүп, хууумчуруп кагам.

Бригадир Валера Авр-Са-нага дүшү берим:

— Бистер 270 га мал чени, 123 га тараа культураларын өстүрер бис. Бо чылдан эрткен

«Тээли» коллективиг бүдү-рулгениң даргазы Иван Ман-найонич Моңгуш-биле Кызыл-Харгаган деп черге чедер бер-диш. Ында Василий Сарыг-ларынч бригаданын механи-каторлары чер чарып турар. Василий Сарыглар ажилын мээш сонуурдамып чүгээл-га-ды.

— 547 га мал чени, 40 га тараа культураларын өстүр-ер бис. Андрей Алдын-оол, Сер-гей Чорбаа, Сергей Амр оларынч ажилы мактаалыг болуп турар. Кыска үезин дүргүзүндө часкы хову ажил-дарын доозар дээш ажилдап тур бис.

Уш бригадалар-биле жу-жураш, оларынч ажил-агы-дээш сорул кирип турарын көрдүм. Механизаторлар-биле байырлашкып, азынмып тур-е, «Чорууңар чогуур, ажил-агылдер бүдүрүп болуңар» деп дүргөү кагдым.

Рынок шилтегенин үе-зинде берге үеде чылдаганын ол, олурубайн, деминг тура-сорукут ажилдар болза, амдырлар ажилы бээр дээр-зинге бүдүрээр мен.

Көк-оол САЛЧАК. «Шың» солунун штаттан дашкаар корреспондентиңиң. Бай-Тайга район.

ДУЖУТ ХОЛУҢДА, ТАРААЖЫ

Көдээ ишчилерин ажил-агыл сеюк алып-биле — кы-зыл, чачын-даз, чачын, кү-зүл-даз чымыштын билдир-де болбай бис. Ажилдын кы-зылын шынап-ла, ол дээр. Эң бети — кышты ап көрээли: малчынары кыштагылашканы, мал соллаашканы дөш ту-руттар. А чачын, чачын та-раажыларын чымышты ажил-дары даштырып келер. Кү-зүл бериң ажал алып тараа-зын үдүзүнүн басын сал-дынар. Тараажынын ажил-көргөзгө сөгүш-сеткенинден бердиген кижилерин ала-сарык ооужурап бербестен, найгаар-ла хову-шөлдө тыр-гыл аягыл аягыл, база-ла ийдегилер. Ол — та-раажы кижини онзагай бир байдалы. Сагыш-сеткил-биле дойнашкан ол тура-сорукут кыдымыдан өске бие бо киж-и чүе деп тайылбырлаар боор.

Не-чери, тараа-была тарып өстүрер буюнчиг хөвө-биле амдыраалын ык холбаш ки-зижин сагыш-болуу — ол — ханы. Часкы хову-шөлдө чед-де берген, тараажы-биле чүгээл-жажар болуураа, ырк, та-лалар тараа шөлдөчү көргөн оон көрүжү сеткил-саргыштан үлөрдөндө демдээ бол, хөй-хөй сөгүлөөнүн эскерип бо-дур өлгөр. Тараажы кижини харымсалгазы, шынап-ла, үлүг. Чоң чир чаранын дүжүдүп күзүн калдык болдуру — оон холонда, харымсалгазы-на. А оон азеян ам бо частың эгелээш. Часкы хун чылды чемгерер дийри таварыла эвээ.

Күсүкү дүжүт дээш демисел бистиг республиканын ажил-агылдарын хову-шөлдөрдө эгелээр. Демисел... бо сөс көлүн эрттир ытмык дик-талып чадааш. Бо таварыл-гада ону чоп ажиттап бол-жис деп бис, чүгө дие чүгө бо удаага тараа бүдүрүлгө-биле холбашкан, тараа-биле болуу хандыгынын дугайы-дыр. Картофель, ногаага хамзарыштып сорулга база шына-ла ийде. Тараа өртөөнүн доктадары арга чок кылдыр турар байлашыла айтырып тараа-биле болуу хандыгынын кылдыр тургустуулу кел-ген. Часкы хову ажилдарын чө массалык-биле кирпирини-нин муруну чарындаа Часа-кын селектор хуралында ол дугайын база чүгээлжык болгай. Ажил-агылдарын удуртуучулары ажилдын чүе хере харымсалгалынын база кончуг эки билдирер. Ынанга-аш аңаа хымычалыг бел-леткендерин бар-ла аргала-ры ажилдаанар. Машина-жык, трактор, комбайнар чамдык ажил-агылдарда чед-дишпес, артык кезектери не-мей тыптынар, артык кезек-тер чөгүндан шимчөвейн ту-руп тараа шөлдөчү көргөн ол селектор хуралда чөмөгө-лөрү үдүртүлгөн база чу-гаалал турган болгай. Машин-на-тракторлар немештир са-дын алар арта ам аэрэзинде ажил-агылдарда чок боор турар. Өртектөр ийн колду-хулап алган. Мындыг бай-далда кымал чүу барыл, шымыч турар бээр-ла тех-ниче хову-шөлдөчү үн-

дүргөн чүгээлжык. Бергерлер баар. А тараа культураларын үрезин дээш ажил-агыл-дарын чырыгалдары база-ла эвээш өскө түнөр-биле са-лантырган, база-ла өртектер, өртек. «Белен эвээс чэс» дээш хөй турары таварыла эвээш. Ынангааш ажил-агылдар удуртуучулары, агрономнар, тараажылар, сугатчылар аарыжын үезин, тарааның багыт эвээс дүжүдүп тус-черини болдыг тарып өстү-рүп азырның эргежок чүгү-лө апарганы олар кыдыр-даз артык мелепей билип турар деп болар мен. Ба-дугу сорулга-даз ийдегиле харымсалга, негедээ-ла үлүг.

«Берге эвээс» дүшпээш, үлүг өртөк-үе, машина-техника, артык кезектер чедипшээш, биле ону база холбаштырып турары чүгээлжык. А агаар-бойдуз талазы-биле алып болза, база-ла берге чэс боор турар, дүмөлдөр соок, хөндүс харып чүгээр, чер чылдывай чылды берген, соок хай куурартып ханды-ла ту-рут.

Май айнын эрткен хонукта-рынын соогун көрүп, чурттап эрттип тур бис. Күүрөтүт хө-дөй турар соок хай, агаар-бойдуштун аажык чыгыш чыгыш хөмөгө огул бербейн ме тур. Бо негелениң эезинде кал-чачык, хар холумактыг ал-дүштү. Мындыг хүннер та-раажынын үлүг-хөргөңе кон-чү-ла шалтык, сазт боор ту-рут. Ынангаажо хову-шөлдө-дөш ийн кидан тудук. Ону республиканын Көдээ ажил-агыл министрствозундан ал-ганымыс часкы-хову ажил-а-

ӨӨР МАЛДАР ӨЗҮП-ЛЕ ТҮРЗҮН

Солуннары номчуурга, сөөлү үеде Ак, Алан чур-туг Самалар-Кожайнын (Моң-гуш Суур-оол) ат-алдары ал-ган, Тываның дарыгын та-рай берди. Ол ийдегиле киж-и чурттап чорашып шынап бол-байн аап. Мен безин оон су-раан дынмаан мен, (күрүңге малдарын сактаң, хөй аякшан шампансөкө шилгине сук-каш, өрге үңгүлдеринге шы-жаа аягыр).

Ийн кайт чагайгыла түт-түкчэн баяныч көрүп туруп турду, айтырган дээр:

— Бо башканың өртээ каш-дыр, үртүлгөрүм? Уруттарым-дыг салды берген болумуз.

Азы машина-трактор көр-гөш, база-ла ийдегилер, са-дын алып күзелин чүгээлжык. Болдарык, ол үеде оон күе-лди күөстөттинем, болды боттанмазын-ла ылап. Чүгө дие ханыч чүвө хаалгып, бие ололду тургун-ла болгай.

Ол оге ам чурттап чораш болза, өздүгү-ла оон хуну үнүп келген, көптү дөчө

үе маңай берген, дешкилеп турар кижиле-дир Самалар-Кожайны бектар артыжык буюның, ажалдык кижиле-дир. Болдарык, оон ол хөй 500 аягы инектеринин, муң аягы хойларын ээлди, сүдү күрү-неже кирип, чурттакчы чо-нау хандырын тургун-ла малагыт. Чаныс Самалар-Кожай бир кызым бир азы инекти, чылда ол четис хөй-үлүгү өлүрүп, өшп чирле тур-ду ийчан. Оон артыкчыч, бу чөлдөп чорашып шы-нып турду. Самалар-Кожайда бар-дыр, Ынангаажо бурут кы-дыр, шыңгы хойлар-дурму, көрүм-чүрүм үрөп турган кижиле-дир. Ынанга ол үеде, 1967-70 чылдарда, хуну маллар-ды турду. Никига Сергеевич Хру-шевтын үеи, Ийн саар иен, чээрби шөрд малдан ажирык дээр тусаяк негелде турган болгай. Ол хамзажык, Хрушев үезинде кудумчула тараан чектер, ниятар арттырыс чип кааптар дээш өшкүлериң

хорай чанынга эрттиргеш, 1964 чылда Чаның күрүңге, мени Берт-Даг көдээ Сове-диниң кууском секретарыга ажилдадып кагам. Ынанга ол көдээ Совет девиэксинге «кожалар» база турган чү-вө. Мен ийчан аякы-даз, ийне-даз мен Чазак чарлым кизигер дээш алдар кезип, хуну малдарын чыселде, дан-зылап, чытелел санап турдум. Уставтан артык малдыг үлүс элдөөр түлдү. Тольгайлыг, Шы-дыр Доржу, Шойбан Шой-дал, Аскар-Маалыр, Чанын Чамзынын, Кайгаз-Базыр, Бо-рис Донмут дээш өскөлдөр-дү. Оларынч алууду маалыра ба-за-ла хөй турган. 3-4 асык өвүү чылды, 50-60 сазар инек (Ферма инектери кире), ко-ланди хойлар.

Олар харам эвээс кижилер чүвө. Уңген-кирген чоңуга эзыштыр-чөмөг, аяк-шайлым. Көдээ Совет эгт, дүк пазы-ның күөстөтөөр бөгө тавары-лыгада — үсугеде кижилерге баар мен. Олар үнөргөлдө-үй-байлалып орбастар, үн-дөт машинаын иштеп бер-геш чоңуучтарлар.

Өлөт ЧИММТ.

Тыва Республиканың улус депутаттарының ичиээңгейинге

Тыва Республиканың Дээди Совединиң чедир чымыштын 1993 чылдын май 25-те Тыва Республиканың Чаа-заанын бажымын хуралдар эзылгы 10 шакта аяктыттар.

Тыва Республиканың Дээди Совединиң элчег чок 21-ги сессия-зында Тыва Республиканың улус депутаттарынын бүрткөөн чымыштын 1993 чылдын май 24-те 8 шактан 18 шакка чедир ТР-инин Дээди Советинин хам-зыларынын чыгааларын чызып ортотулаву (Дээди Советтин бажымын бирин-калым тел. 3-68-42).

Тыва Республиканың Дээди Совединиң комитеттеринин ху-раалында 1993 чылдын май 24-те ТР-инин Дээди Сове-дин бажымыга болуу.

УЛУГ-ХЕМНИНҜ КҮДЭЭЗИ МЕН

Лириктиг шүлүглел

«БЕЛДИР» — ЧАА ЧОГААЛ

УРУГЛАР КОМПОЗИТОРУ

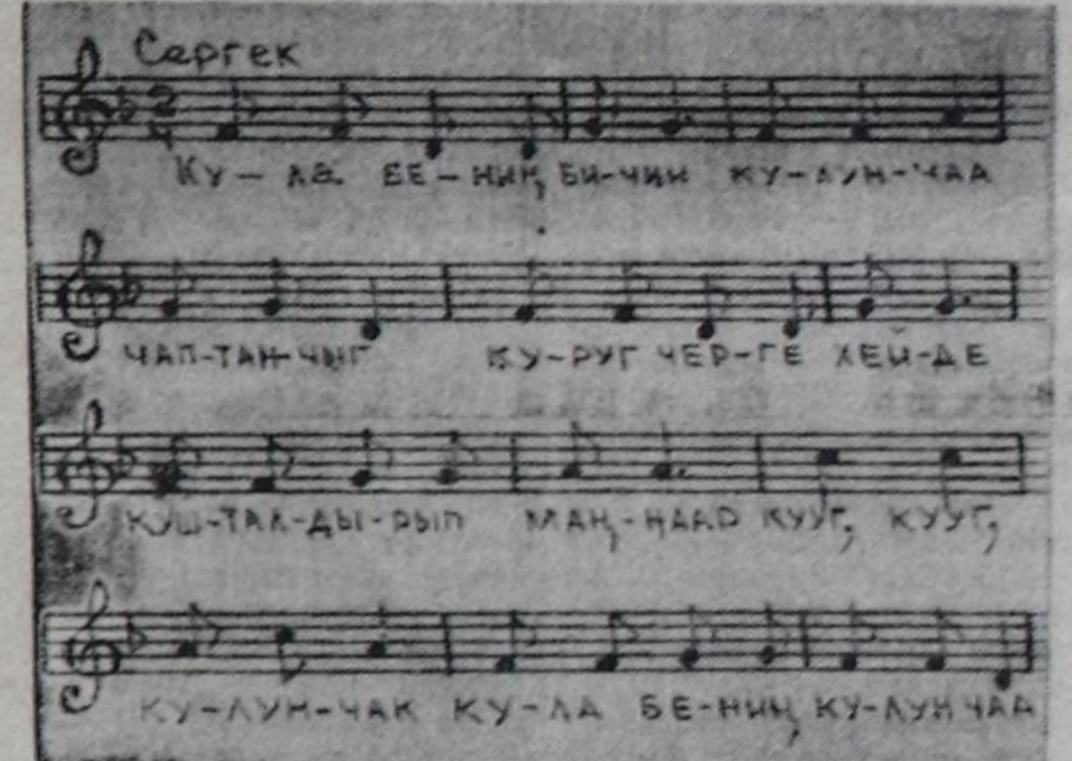
Бир аязы чогаалчы үнүг бот-тыынгыр композитор Ирбен-оол...

Ооц Степан Саргы-оолдун сөзүгө «Тинделген мый», Дөөнөй Ойлан-оолдун сөзүгө «Канчал сөгөзүй», Светлана Козлованын сөзүгө «Азакские берзэ» болгаш...

Ирбен-оола Түлүш төрөн тыва чоңунун хөгжүм херекселери — бызаанчыга, илгеле, чаалаганга, хомуска, лимбиге...

Батый КЕНЕШ. Тыва Республикаыны Бот-тыынгыр композиторлар эвлетинин дартыгы, культуранын алдардыг ажыдакчым.

КУЛУНЧАК

Сөзү Шоома ДАРЖАЙНЫ. Аялгаэм Ирбен-оол ТҮЛҮШТҮҮ. Чазыдамы өмгөн. Шаанга кийр токташтың. Аай-депир дешкилеп. Амыран-ла турганзың.

Эрткен уелерде орус шүлүчүлөр шүлүк чогаалын чечир тургузууга хамаарыштыр боттарының дилеп тынышынын база кылмы...

Черепа мичаш Владимир Сергеевич-оолдун чогаалдары сеткил-чүрөккө озагай дээшпиг дээрин мурундагы чыдалар Москвандан келген критиктер...

Авторун «Белдирпеле» «счажыт» сүүзүлөр-ле арбын болдур ийин. Ону шүлүзүзү шүүдүп дыдар болза, буаун дептер ишти хирени-даа тып ан болур...

тунга дейнесе, келир уени болаар моровында, кайына амыг кийилер деп, азы шүлүк «дунскалылар» шыкаш бооруд аан, «суг көрбейти» инди шүтүп даг көрбейти ээзи асты бээрлер деп...

«Аа-аа» — болгаш артар. «Аа-аа» — огуу артар» дичир чон бис.

Аа-аа-аа-аа бол, Аа-аа-аа бол, «Мээң Тыва». Аа-аа-аа бол буруу үлөгөр домаанда ханы утка сиңер, чүге дээрге кийилер угун салгагыр, чүргүн туурагыга төлөп ишти аяк-төлдүг болурун...

«Инапштыг эргим эжиң Чыскааным кагай чору. Чыскааным кагай чору» Шалбаанып каткан хал дегү.

БУЯННЫГ ИЕ

Чырык өртөмчөйе буян-кежижик иелер-ле хөй. Оларын бирээң өвөр кожуучурун Дус-Даг сумузунун хоочун турткачыларынын бирээңи Соскал Калзановна Мартна дизиэе чазыг болбос боор...

Кымынын даа авазы ажы-төлүңгө өргим болбай калчаар, а Соскал Калзановна өскөни төмү, хэри кийди дээр сеткил чок, ачы-дузааны ара-амынтага хараа чошка хайырлап келген аа чүсе. Бодунун амы-хуузунда 8 жми-төлдү өстүрүп кийжиз-кей, кара чажыныан элериш-кең эжи, улус өөрдөлгөзүңиңиң

вей-ле болзунам, үр-ле чуротал, уруг-ларың. аныак-өскөниң амыралыгыга ачы-буяның үзүк чок келдириле чоруур бозучунари — деп, йөрөөр кийил-лар мей. Ол баш-кага дараазында одурулганын тураскааттым.

Сеткениден төктүп баткан Саргек-уян аажынып Таалаңчыг өпийениң. Тавым ханып чайганчык мен, Чымчак үңтү, чылгыг холуу, Чылдар өттүр кийилерге өөрүшкү-тааладам өөрүң-сүңүп шапкал чорууң. Эзел-чипте алдар-аттың Энем болуп чырыл-ла чор! Нина СЕРЕНОТ. Улуг-Хем району.

Өөрөнкчиңиң

кыдыраажындан

МИННИР ӨЙҮМ КЕЛДИ

Салым-чолдуң үүлөзүңден Сагым-сеткил саймаарады. Часык бойдуң отушчуку Чыгыс мени дувуретти. Бинакшылаң дүлгөзүңиң Бинак кыштуң болганыңа Бинак чырым бойдузуңа Била мийини өйүм келди.

МАНААН ХҮН

Манаан хушүңү дурту узуп Маны дүрөн сеткенин бе? Ырак черден чанып ора, Бинакшылаң кыштуң ол бе? Эртем-биле дооскан соонда, Эргелеңиң аныаан кыска Хундус турда, челе берсе, Хуңмузуруң уткуп ала. Ас САЛЧАК. Бай-Тайга району.

Состен берип көрүңер

ЧОГААЛ МААДЫРЛАРЫ БАР

Кандыг-даа чоңуну чечер чогаалын үгөн дөү, оой өөрүттүгөн мези ол чоңуну бодуң аас чогаалы болур. Кайы-бир чоңун аас чогаалы дайныг даяалды, оон чечер чогаалы аа-оо-биле окташ турар. Уе-шаңи өттүр көөр чанын утка-шылар-даа, чран-теш-даа талазы-биле Тыва-ыян деп чараң аас чогаалы жасе чонорда ховар-ла боор. Тыва аас чогаалынын мыйдыг бел-ык шылары-биле дөшпей өөп чүсе болза, чүгө тыва романиар, тоожулар-даа ээсе, а бичин кемчээлдиг өскөзс-тар бөнил оңа өмүшүттү, каалдылары өндүр чагай, сагыштан мравас болур ажур-дүг.

Бистиң аас чогаалымыс хе-рештен чоңа баа кесергей чараң мезү-шылардын тур-гускан. Өкүс-оолдарынын, ба-лычы багы-оолдарынын душ-туктары хааннар уруглары алдын даңгылаан. Ол хиреле оларда бир-даа удуругаар, ашактарындан артык эргелиг болуспас, сызымыр сеткил чок. Кызыгач чок эргелик, канчаар-да аажок эзототенин бай, үлүг хаанна оларга туралар олорын бэйлиг тилгээң, өкүс-оолдарын каан орнучту хаан кылгыш, оой оң чурттал чору-луг бааптал. Оңа чараң аа!

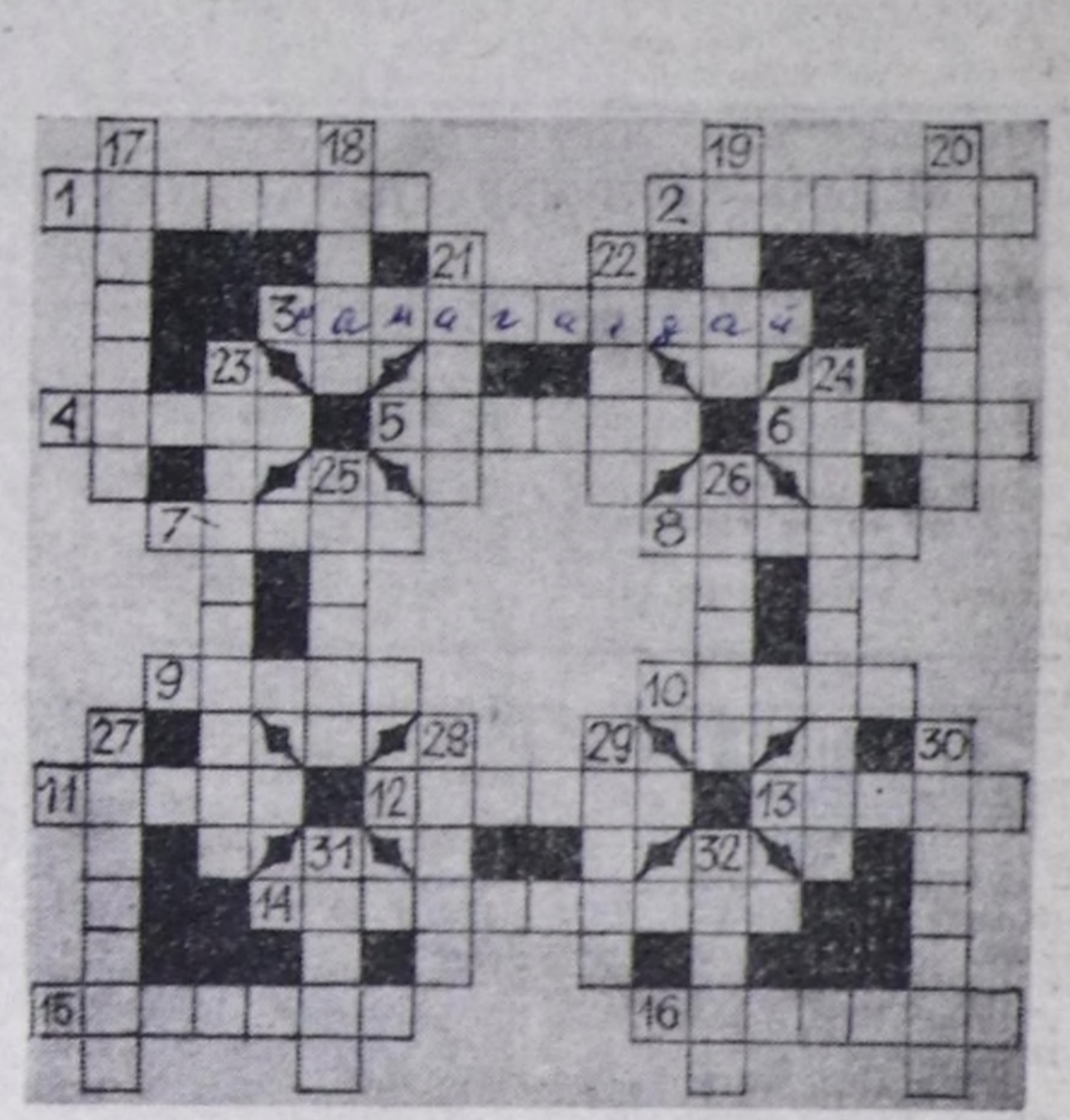
Кандыг-даа чоңуну чечер чогаалын үгөн дөү, оой өөрүттүгөн мези ол чоңуну бодуң аас чогаалы болур. Кайы-бир чоңун аас чогаалы дайныг даяалды, оон чечер чогаалы аа-оо-биле окташ турар. Уе-шаңи өттүр көөр чанын утка-шылар-даа, чран-теш-даа талазы-биле Тыва-ыян деп чараң аас чогаалы жасе чонорда ховар-ла боор. Тыва аас чогаалынын мыйдыг бел-ык шылары-биле дөшпей өөп чүсе болза, чүгө тыва романиар, тоожулар-даа ээсе, а бичин кемчээлдиг өскөзс-тар бөнил оңа өмүшүттү, каалдылары өндүр чагай, сагыштан мравас болур ажур-дүг.

Тыва аас чогаалымын мээ-тирлерди кандыг-даа карин-дошкучу хааннар, бөтөл-биле ажурдагып, чугаалымы бөтөл-ле, ол дээлгөлдөрен коргу-сүтөт, оларга чашпаалар деп чүсе чок, олар-биле ча-ны-сыныш чок ден эргелик кийилер шыкаш дөрт чуга-аажы кая-даа бодунун кызык мээдүү өскөнмас, өс-көзүгө куш-лаа, аас-сөс-лаа талазы-биле дормичылатпас, чонунга чогаал, эжинге эрге-ле әһле болур-дур. Маалым-дарынын мыйдыг чагай мезү-шылдарынын аас чогаалында чүгө ийн доман-биле өскөзс-тар чонун аас чогаалымын чарымынын аазага дүш-пөс (акташпас), чазыктагы чарымын азыспас кийилер болгудар. Эб оо кийиниң ча-гай мезү-шылдары бо ийн доманка мөөнөтингениң.

Кандыг-даа чоңуну чечер чогаалын үгөн дөү, оой өөрүттүгөн мези ол чоңуну бодуң аас чогаалы болур. Кайы-бир чоңун аас чогаалы дайныг даяалды, оон чечер чогаалы аа-оо-биле окташ турар. Уе-шаңи өттүр көөр чанын утка-шылар-даа, чран-теш-даа талазы-биле Тыва-ыян деп чараң аас чогаалы жасе чонорда ховар-ла боор. Тыва аас чогаалынын мыйдыг бел-ык шылары-биле дөшпей өөп чүсе болза, чүгө тыва романиар, тоожулар-даа ээсе, а бичин кемчээлдиг өскөзс-тар бөнил оңа өмүшүттү, каалдылары өндүр чагай, сагыштан мравас болур ажур-дүг.

Чогаалдарда М. Кешин-Лоп-санниң «Улуг-Хемниң шал-кымында» болгаш Ш. Куулар-нын «Баглаан» деп романын хамаарыштырып болур. Тыва литератураның төлөп-тиг маадырларындан чүрүп шыдавалы турарын бир дуга-зында «Тыва Республика» сол-лунун редактору, чогаалчы Шомаадир Дойлуевич Куулар эскери наан. 1992 чылда үгөн «Шин» солунунун бир-ле үндүрүзүңиң ол «Тыва ли-тературда ан келип салгалга помчуштүг болуп артар до-гуулар ховар, амыг тыва ли-тературга дээр-ге асыраак, чечен-мөргөн. Кийилеринд ала-ла хөрөп калкан шу-гаазымы шыкажыл деп биз-жээни чогаалчылар помчаан боор. Тыва чогаалчыларынын XII сөөдөзүңиң бисте шы-мак дөң критиктериниң бирээңи Доржу Сенгюлович Куулар баа ону даңгылаа. Бо эскерилер түңөлгөс болуп, чамдык чогаалчылар боттары-ның чогаалынын темала-рынын кийилерге, чөпө, өлар-нын ажил, амыралыктың, маадырлыг херектериче үг-лел эзелен. Оон амык үл-жээгө В. Серен-оолдун «Кай-кыс» деп чогаалы көрүп бо-лур.

КРОССВОРД

ДООРА ДУРГААР: 1. Тыва улустун ирмиз. 2. Тыва национал хөгжүм херексели. 3. Эрги Тыванын төү. 4. С. Пур-бунун шүлүгүлө. 5. Албан чериниң бир кезе. 6. Улуг ан. 7. Эрги Тывага абаң-дужаал-дыгаларың ылгазыр дөмдө. 8. Тыванын барың, чөөн тала-рында аттан хиерер. 9. Мал чыгууңу. 10. Болгарияда хос-такчы совет дайчыларыг бир тураскаалды чоңуну алай бергени. 11. Шяэр мал. 12. Тыва чогаал крстиг, эртөмдөн. 13. Мал төү. 14. Тыва чур-туг оор чүрүкү. 15. Чер ажилынын талазы-биле тус-алай мергесидиг кийи. 16. АКСН-тың бир штаты. УЗУН ДУРГААР: 17. Баш-тагы дээңи эртөмгөн тыва амыг. 18. Преплатидаа хем. 19. Эриң чаа. 20. Өвүрдү ар. 21. Европада күрүң дайкысалды. 22. Бир чуртуг өскө чуртта Тыванын басың, чөөн тала-рында аттан хиерер. 9. Мал чыгууңу. 10. Болгарияда хос-такчы совет дайчыларыг бир тураскаалды чоңуну алай бергени. 11. Шяэр мал. 12. Тыва чогаал крстиг, эртөмдөн. 13. Мал төү. 14. Тыва чур-туг оор чүрүкү. 15. Чер ажилынын талазы-биле тус-алай мергесидиг кийи. 16.

Төрүттүнгөн хунуңер-биле!

Май 23-те Ина Шудунаева СААНЫН төрүттүнгөн хуу. Анаа аас-кежикти, өөрүшүнү сетилминн хамзыдан күздөм. Ынчангаш шүтүктү бараалгаттым.

Өртмөкчлери эргий кеңиң үжур болза, өөрүшүдү байырдалар кайы көшөй. Ынчалза-даа төрүттүнгөн хуну шыкаш. Өөрүшүдү байырдала-даа каяа турар. Ынчангаштын төрүттүнгөн хунуңерде өөрүшүңер үлөшпөшөң, холду тулап, Агаар-Береза эстер-биле чуртталганга Аас-кежик, өөрүшкү, хундүктөлдөй. Үлүң-кыргып, чугалажым төрөлдөжүр. Аас шайын ижин ора хөрежир. Ан ирдыг, каткы-хөглүг, омак-серект. Үнөлдөдү амьдырал күзөн ор мен. Ынчангаштын шак бо хун чуртталганга Ынчалдыр-ла тураскаал бою арга кылдыр. Аас ижин хоюг сүдүн баштай эмген. Төрүттүнгөн хунуңерин сагындырып, Ана ижин хоюг чымычк уу-биле Теүдүмү деп этгөлдөдү часыдарга. Хунуң чымык хереди дег төңчүзү чок. Хулумузэриң хунуңерде бараалгаттым.

Хундүктөл-биле өңүң ээин Сергей ОЮН.
Солгур суур.

Бистин ынак авамы Сержин Джамсоновна МӨҢГӨ май 27-де 50 харлаар. Авамы 2 кысты, 2 толдун кижизинде өстүрдү. өртөм-билтег чедирли каан. Ынак авамы Каа-Хем районун Дериңг-Аксы суурда уруглар интернадына 24 чыл дүрүзүндө ажаллап, коллективини хундүктөдү чаалап алган.

Эргин авамыга төрүттүнгөн хуну таварышын байыр чедирбешаан, аас-кежикти, бижге калкышмады. а ажалыңгын чедипкениңерин күздөдүм.

Уругтары: Арсен, Альбина, Анжелика, шеригаде отгу Аас, кени Алена, күздөң Орлан, уругдарынн уруглары: Артыш, Азана, Азис, Ай-Суу, Айдын, думдалары Даевин-оолдар.

Чарлалдар бюрозун

Ээрбек суурнун чагырга чери май 29-та суур байырлаалынче анаа чурттал, ажалдан чоран бүгү кижилерин чаап тур. Суур чагыртыз.

Кызыл-Мажалыктын ЭРГИ БИЯШ школанын доозукчуларын болгаш анаа ажалдан чоран башкыларын май 29-та 12 шакта «Далайга дамды дуза» деп ачы-дуза марафонуне чаап тур бис.

Школанын администрациясы.

Чеди-Хөл районнун чурттакчыларынн хөй удаа дилээниң барымдаалааш, Хову-Аксынын холхышк садыг черлеринин орунуга Чеди-Хөлдүн жергекчилик чергекчилерин тургусканын Тыва Республиканын чергекчилеринин нийтелдеринин эвлектинин баштаар чери диннадыр.

Тыва Республиканын чергекчилер нийтелдеринин эвлектинин баштаар чери.

Тракторларын, автомобилдерин, 1993 чылда көздөниң сезонунг хову ажалдырынн техникасын, а ол шыкаш көлдө ажал-агыл продукциянын болбаазыралды кылар дерингерекселдерин, калдыг-даа хөвириң авторизиналарын чорудуп бөзөрүн чыгыларын «СКИФ-М» деп харысалгазы кызыгардыг эштежилге хулөп ал турар.

Баш бурунгаар өртөн төлөз сөөлдөң, чагыларын ийн-үш недела дүрүзүндө күздөдүм беритер.

Чорудуп бээр хымык чүүлдерин өртөктери «Агротех-нырыл» бүдүрүлдөсүнүн саппалаг турар өртөктериндең чин.

Чагаан чүүлдерин чыгыларын айткан черинге чедирип бээр.

Харылаа тулар телефоннар: Кызыл хоорай, 2-27-46 болгаш 3-96-95.

Шагаан-Артыгын № 2 школаның 1973 чылда дооскан доозукчуларын июнь 4-те 10 шакта школага чыгыларын чарлап тур.

ОРГКОМИТЕТ.

«Шын» солунну дамчыштыр

Бистин ынак авамы, милицияны капитаны Александр Саныч-Мидпович Сотнам ажал-чалапка таварышкан, айнак назынада амы-тыныкың чарылган. Бистин амык шүүжүзү үстөдүн, авамың сөөлгү оруске удежиринге кижил, биске улуг дузаның чедирген республиканын Иш-

тиги херектер министрствозунун, Кызыл, Улуг-Хем, Чаа-Хөл район чадарларынн коллективтеринге, кады ажалдан өрөткөн чоран эш-орундагы четиргеининиң «Шын» солунну дамчыштыр илередиң түр бис.

Калайы Тамара СОТНАМ, оолдары Валентин, Кежик.

КИНО

МАЙ 22-ДЕ

«НАВЫРАЛ» «Уштуң чуректери» (2 сериялы) 9.40, 12.30, 15.20, 18.10, Видеозал: «Мугулай хойла» (2 сериялы, Индия) 10.30, 13.30, 16.30 шактарда.

«ОТЧУГАШ» № 8 киночымыны 9.00, «Хоотук» 10.20, «Соңгу ада» 11.50, 13.50, 15.50, 17.50, 19.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ» «Согушкунга согушкун»-биле 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 шактарда.

МАЙ 23-ТЕ

«НАВЫРАЛ» «Уштуң чуректери» (2 сериялы) 9.40, 12.30, 15.20, 18.10, Видеозал: «Мугулай хойла» (2 сериялы, Индия) 10.30, 13.30, 16.30 шактарда.

«ОТЧУГАШ» № 8 киночымыны 9.00, «Хоотук» 10.20, «Соңгу ада» 11.50, 13.50, 15.50, 17.50, 19.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ» «Согушкунга согушкун»-биле 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 шактарда.

МАЙ 24-ТЕ

«НАВЫРАЛ» «Уштуң чуректери» (2 сериялы) 9.40, 12.30, 15.20, 18.10, Видеозал: «Кара дош» 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 шактарда.

«ОТЧУГАШ» «Ыгууртан Павлин» 9.00, «Шылгы оюну» 10.40, 12.40, 14.40, 16.40, «Соңгу ада» 18.40 шактарда.

Кызыл хоорай, Красноармейская, 100, Индекс: 667000

ТУРГУЗУКЧУЛАРЫ: Тыва Республиканын Дээдэ Союз. да болгаш Чаага «Шын» солунун редакция коллективин.

Көп редактор В. Ф. ЧАДАМБА.

РЕДАКЦИЯ КОЛЛЕГИЯЗЫ: Н. С. Базыр (көп редактор), Н. М. Саая (харысалгалы секретарь), В. М. Сат, К. К. Сат (көп редакторуң оралакчы), Н. С. Эрпег.

РЕДАКЦИЯНЫН ТЕЛЕФОННАРЫ: Көп редактор — 3-43-34; келген кижилер хулаал алыр чер — 3-34-36; көп редакторуң оралакчылары — 3-33-91, 3-34-17; харысалгалы секретарь — 3-34-92; оралакчымы — 3-45-93.

ШЕДЕЗ ПРОГРАММА

ПОНЕДЕЛЬНИК

МАЙ 24

БИРГИ ПРОГРАММА

«ОСТАНКИНО» канал

5.55, 9.10, 11.55, 21.20 Дамчыдалгалар программасы.

6.00 Тундөлдөрү, 6.45 Эртеңги гимнастика, 6.55 Эртең, 9.15 Фирма магадлаал тур, 9.30 «Көр, дыңна», 9.55 «Мультифильм», 10.30 Уругларга фильм, «Тышканы канчаар дилөсүң» дээр, 11.30 Футбол, 12.00 — 12.20 Медээлер, 13.30 Славян үжүк-бижиңтин болгаш культуранын хундүктөл. Дамчыдалга, 14.30 Чангыс зай дөлегей, 15.00 Медээлер, 15.20 «Телемиң», 16.05 «Блокнот», 16.10 Сылдырлар шагы, 16.50 Славян үжүк-бижиңтин болгаш культуранын хундүктөл. Дамчыдалга, 18.00 Медээлер, 18.20 Футбол, 18.45 Недөлдөң чагызы, 19.10 «Мен — фейербаг мен», Телешиниң баштайгы көргүзүү, Аэтору — Т. Дорст, 20.40 Тамчыктыг удунар; чаштар! 20.55 Реклама, 21.00 Медээлер, 21.25 «Горьчече болгаш өскөлөр-дээ», Уран-чечен телесериалын баштайгы көргүзүү, 16-гы сериясы, 21.55 Спорттун уз-ина, 22.10 Шилерге, 2000, 23.20 «Милтаж», 23.35 Экинер, 00.35 —

ЭТОРНИК

МАЙ 25

БИРГИ ПРОГРАММА

«ОСТАНКИНО» канал

5.55, 9.00, 15.20, 18.20, 21.20, 00.20 Дамчыдалгалар программасы, 6.00 Медээлер, 6.35 Эртеңги гимнастика, 6.45 Эртең, 9.05 Фирма магадлаал тур, 9.20 Домсолька, 9.40 «Ана-ла Мария дээр», Хөй сериялыг уран-чечен телефильмин баштайгы көргүзүү, 10.25 «Горьчече болгаш өскөлөр-дээ», Уран-чечен телесериал, 16-гы сериясы, 10.55 «Өчкүктөжин авамды», Мультифильм, 11.00 «Ан-көк согу», Уругларга уран-чечен телефильми, 11.50 «Пресс-экспресс», 12.00 Медээлер, 12.20 «То-мубаашкын», Уран-чечен телефильмин баштайгы көргүзүү, 14.15 Мультифильм, 15.00 Медээлер, 15.25 Ажал-иңичи дээр, 15.40 Адам Синт, тин ашша-хөрөгизи, 16.10 «Блокнот», 16.15 Позия алык болму», 16.40 Бистин музика куу», 17.20 «Ужуп чорур бажың», Хөй сериялыг музикафильмин баштайгы көргүзүү, 10-гу сериясы (АКШ), 17.50

СРЕДА

МАЙ 26

БИРГИ ПРОГРАММА

«ОСТАНКИНО» канал

5.55, 9.00, 15.20, 18.50, 21.20, 00.20 Дамчыдалгалар программасы, 6.00 Медээлер, 6.35 Эртеңги гимнастика, 6.45 Эртең, 9.05 Фирма магадлаал тур, 9.20 «Төрүттүнгөн хуну», Мультифильм, 9.25 «Ана-ла Мария дээр», Хөй сериялыг уран-чечен телефильмин баштайгы көргүзүү, 10.10 Садыг көөрүзү, 10.40 «Дирин амыттарың айма», 11.20 «Ду-вурзын», Уругларга групп телевидениң дамчыдалгалы, 11.50 «Пресс-экспресс», 12.00 Медээлер, 12.20 «Кен-дерек истрээр талазы-биле талант», Уран-чечен телефильмин, 1-ги сериясы, 13.25 «А сенде хун бар б» Мультифильм, 13.40 «Күш эзелген», Барым-даалыг фильминн баштайгы көргүзүү, 14.30 Тенис, Франциянын ажал чемпионы, 15.00 Медээлер, 15.25 «Телемиң», 16.10 «Блокнот», 16.15 Россияга диспорда дугайлыг, 17.00 Грузиянын уран чүүл мастерлеринн концерти, 18.00 Медээлер, 18.20 Грузиянын сөөлгү дайым, 19.00 «Ана-ла Мария дээр», Хөй сериялыг уран-чечен телефильминн

ЧЕВЕР

МАЙ 27

БИРГИ ПРОГРАММА

«ОСТАНКИНО» канал

5.55, 9.10, 15.20, 18.45, 21.20, 00.20 Дамчыдалгалар программасы, 6.00 Медээлер, 6.35 Эртеңги гимнастика, 6.45 Эртең, 9.05 Фирма магадлаал тур, 9.20 «Элик болгаш чеди кас оолдары», Мультифильм, 9.30 «Ана-ла Мария дээр», Хөй сериялыг уран-чечен телефильмин баштайгы көргүзүү, 10.15 Футбол, Европа чемпионынын кубогу дээш Тенчузу, «Олимпик» (Франция) — «Милан» (Италия) 11.50

ПАТНИЦА

МАЙ 28

БИРГИ ПРОГРАММА

«ОСТАНКИНО» канал

5.55, 9.00, 15.20, 21.20 Дамчыдалгалар программасы, 6.00 Медээлер, 6.35 Эртеңги гимнастика, 6.45 Эртең, 9.05 Фирма магадлаал тур, 9.20 «Бичин алыңар», Мультифильмин баштайгы көргүзүү, 10.30 «Аян-чоружулар клубу», 11.20 Америка М. Таруга-биле, 11.50 «Пресс-экспресс», 12.00 Медээлер, 12.20 Театралдар,

СУББОТА

МАЙ 29

БИРГИ ПРОГРАММА

«ОСТАНКИНО» канал

6.55, 15.20, 21.20 Дамчыдалгалар программасы, 7.00 Эртеңги гимнастика, 7.10 Ажал-гыр кижиниң суббота эртеңи, 7.55 Медээлер, 8.30 «Пресс-экспресс», 8.40 Спорт-изис, 9.10 «Марафон-15» көргүзүп

ВОСКРЕСЕНЬЕ

МАЙ 30

БИРГИ ПРОГРАММА

«ОСТАНКИНО» канал

6.50, 8.30, 15.15, 19.15, 00.15 Дамчыдалгалар программасы, 6.55 Сагыш-сеткил илдеринин шагы, 7.55 Медээлер, 8.35 Эртеңги гимнастика, 8.45 «Спортлото» тирбиз, 9.00 «Топ», 9.30 «Эртен эрте», «Деңер» — кинозаллардын сөөлгүзү, Хөй сериялыг

10.20 Армрестлинг, Делегей чемпионнады.

НИИГИ ПРОГРАММА

«РОССИЯ» канал

8.00 Медээлер, 8.20 Реклама, 8.25 Ажалгыр кижилеринн үези, 8.55 Эртеңги концерт, 9.10 Чаш кижинин чулуру-биле, 9.40 Россиянын эшпиклопедиясы, «Пустынь», 10.00 «Орус ыры», Т. Петрова ырлар, 11.00 Шүүт чакыт, 11.55 «Кенинги өртөк-үез», Уран-чечен фильм, «Фредрик Форсайт көргүзүп тур» деп телесериалдан, 13.40 «Бистин өшүктөрүн, дисплейер», 13.55 Таразылар айтыры, 14.15 Реклама, 14.20 Катар көргүзөр кинотеатр, «Шинель», 15.35 «Славян үжүк-бижиңтин болгаш культураның байырдалдыгы», 15.50 «Америкалык черик бойдузуг», Хөй сериялыг барымдаалыг фильминн баштайгы көргүзүү, 16.20 Митч-бурр медээлер, 16.35 Трансроссфир, «Буян-кежиктен чогу», 17.20 «Каравайн», Теледегизил, 17.50 Реклама, 17.55 «Метаполис», «ТЫВА» канал

18.25 «Факт», 18.45 «Хуу-галын бийир», 18.55 «Алтын антолопа», Мультифильм, 19.25 «16-өггез», Алессей Мельников, 19.55 Чарлалдар.

«РОССИЯ» канал

20.00 Медээлер, 20.20 Реклама, 20.25 «Санта-Барбара», Хөй сериялыг уран-чечен телефильминн баштайгы көргүзүү, 17-ги сериясы, 21.15 Бөдүк

18.25 «Ана-ла Мария дээр», Хөй сериялыг уран-чечен телефильминн баштайгы көргүзүү, 19.40 Москва кинофестивалыга уктуштур, 19.55 «Тема», 20.40 Тамчыктыг удунар, чаштар! 20.55 Реклама, 21.00 Медээлер, 21.25 Славян үжүк-бижиңтин болгаш культуранын хундүктөл тураскаал келжээ, Дамчыдалга, 23.00 «Жостовтун уран чүүл», Барымдаалыг телефильм, 23.20 Кавказдын делегей кинофестивали-

23.20 «Юнона», 23.30 «Милан» (Италия), 24.00 Тамчыктыг удунар, чаштар! 20.55 Реклама, 21.00 Медээлер, 21.25 Эфирде музыка, 23.15 «Пресс-экспресс», 23.25 Болдунук дугайлыг каш сөс, В. Талыгина болгаш Т. Доглева, 00.00 Медээлер, 00.25 «Л-клуб», 01.10 Театр x ТВ, 02.05 — 02.15 Футбол, Европа чемпионынын кубогу дээш, Тенчузу, «Олимпик» (Франция) — «Милан» (Италия).

НИИГИ ПРОГРАММА

«РОССИЯ» канал

8.00 Медээлер, 8.20 Реклама, 8.25 Ажалгыр кижилеринн үези, 8.55 Эртеңги концерт, 9.15 «Околесница» каба-

10.10 Ретушь чокка, 11.05 Санкт-Петербургга музика фестивалы, 12.05 «Санта-Барбара», Хөй сериялыг уран-чечен телефильм, 17-ги сериясы, 12.55 Хостуг шакта, «Бажиң клубу», 13.10 Россиянын эшпиклопедиясы, К. Паустовский — «Амьдырал дугайлыг тоожу», 1-ги дамчыдалга, 13.55 Таразылар айтыры, 14.15 Реклама, 14.20 «03-программа», 14.50 Ынак кеңдилярныс, «Москвада бзып чөр мен», Уран-чечен фильм, 16.10 Сингал, 16.25 Яны-бурр медээлер, 16.40 «Тон-лабиринт», 17.10 Боуду бодуга режиссер.

НИИГИ ПРОГРАММА

«РОССИЯ» канал

8.00 Медээлер, 8.20 Реклама, 8.25 Ажалгыр кижилеринн үези, 8.55 «Бурда модөн сумлект тур», 9.25 «Итога бенес» студия, 10.20 Боуду бодуга режиссер, 10.50 Экзотика, 11.50 Чергекешектер, 12.05 «Санта-Барбара», Хөй сериялыг уран-чечен телефильм, 17-ги сериясы, 12.55 Россиянын эшпиклопедиясы, К. Паустовский: «Амьдырал дугайлыг тоожу», 2-ги дамчыдалга, 13.40 Таразылар айтыры, 14.00 Реклама, 14.05 Оман: XX векке шурашык, 14.25 XX век кинокарда болгаш кинокардан дашкаар, 15.10 «Дипломаттыг хулөз алдышыгга ажал-чажыг чок чуга», Раймонд Паулс Мос-

8.00 Медээлер, 8.20 Реклама, 8.25 Ажалгыр кижилеринн үези, 8.55 Телекроссворд, 9.25 Ада-чуртум, Санкт-Петербургтун үндөсөттинген хундүл бээр 290 чыл оюнга тураскааткан юбилей программасы, 10.20 Аалын юш-дүңк, 10.50 Ижина, 11.20 Минерет, 11.50 «Санта-Барбара», Хөй сериялыг уран-чечен телефильм, 17-ку сериясы, 12.40 «Мистер турдз, ажал-херек бөдүңгү», 12.55 «Буян-кежик чогу», 13.40 Таразылар айтыры, 14.00 Реклама, 14.05 Ак каарган.

НИИГИ ПРОГРАММА

«РОССИЯ» канал

8.00 Медээлер, 8.20 Реклама, 8.25 Ажалгыр кижилеринн үези, 8.55 Телекроссворд, 9.25 Ада-чуртум, Санкт-Петербургтун үндөсөттинген хундүл бээр 290 чыл оюнга тураскааткан юбилей программасы, 10.20 Аалын юш-дүңк, 10.50 Ижина, 11.20 Минерет, 11.50 «Санта-Барбара», Хөй сериялыг уран-чечен телефильм, 17-ку сериясы, 12.40 «Мистер турдз, ажал-херек бөдүңгү», 12.55 «Буян-кежик чогу», 13.40 Таразылар айтыры, 14.00 Реклама, 14.05 Ак каарган.

НИИГИ ПРОГРАММА

«РОССИЯ» канал

8.00 Медээлер, 8.20 Эртмечейни бодууру-биле утап көөрү, 8.50 «Бистер Ералаш», 9.20 «Лад» — галерея, Чурук-

чечен телефильминн баштайгы көргүзүп бараалдадыр, 5-ки сериясы, 22.05 «Резоанс» студия, 22.30 «Пресс-экспресс», 22.45 Ийнстер Зоологиянын демдээ-биле, 00.30 Утпээшик, 00.55 — 02.30 «Иңг оттуң чалажыг»: Уран-чечен фильм: (АКШ).

НИИГИ ПРОГРАММА

«РОССИЯ» канал

8.00 Медээлер, 8.20 Эртмечейни бодууру-биле утап көөрү, 8.50 «Бистер Ералаш», 9.20 «Лад» — галерея, Чурук-

граммасы, 23.50 «Кыс дагаа», Улуг кижилерге мультифильм, 00.00 Медээлер, 00.20 Максика, 01.00 — 01.40 «Сыдык экспресс» интердан-шоу.

НИИГИ ПРОГРАММА

«РОССИЯ» канал

8.00 Медээлер, 8.20 Дамьрактар, 8.50 Контрастар, 9.30 Мульти-пулты, № 5 өскөрдилешиң, «Дисней болгаш К», 10.30, 10.00 «Рост» студия, 10.30 Кудаларынн сактымшыңнар, 10.55 «Дул-

гуур» программа көргүзөр, 11.25 «Эпн келген», 11.45 Аты баты, 12.15 Кипрас Мажейна, Муруну Африкадан репортажтар, 12.45 Кино музейин, «Катка — Саазын Радет», Уран-чечен фильм, 14.15 Алды сотка, 14.35 «Кезип болбас», 14.50 НБАнын и дээр оюнулары, 15.50 Россиянын эшпиклопедиясы, Борис Пастернак, ийги тортуңуңуңуңу, 16.35 «Познер болгаш Донахью», 17.05 «Дирин амыттарың айма», 18.05 Делегейинн сураглыг ширткер, 19.05 Диснейни хуулазын.

Созла Россия Федерациянын Парладал болгаш мезээр министрствозунн чыныла паралагын, мезээрлериң төстү чорун камгалаар талазы-биле Тывада хайгарыла чоронгө буртуктинген.

Бүгүктөгүннен дугаары — Т-00007.

Созлада паралагынн материалдарын авторларынн болгалар редакциянын туржуу-биле дүшөйиң барып болур. Айттыган фактылар, сананы болгаш өскө-дө диннадылар дөш өвөрлар соттары харысалгалы.

Чыгыр 91.

15.35 «Славян үжүк-бижиңтин болгаш культураның байырдалдыгы», 15.50 «Америкалык черик бойдузуг», Хөй сериялыг барымдаалыг фильминн баштайгы көргүзүү, 16.20 Митч-бурр медээлер, 16.35 Трансроссфир, «Буян-кежиктен чогу», 17.20 «Каравайн», Теледегизил, 17.50 Реклама, 17.55 «Метаполис», «ТЫВА» канал

18.25 «Факт», 18.45 «Хуу-галын бийир», 18.55 «Алтын антолопа», Мультифильм, 19.25 «16-өггез», Алессей Мельников, 19.55 Чарлалдар.

«РОССИЯ» канал

20.00 Медээлер, 20.20 Реклама, 20.25 «Санта-Барбара», Хөй сериялыг уран-чечен телефильминн баштайгы көргүзүү, 17-ги сериясы, 21.15 Бөдүк

сессианында, 15.20 Аз' есмь, 16.05 Санкт-Петербургга музика фестивалы, 17.05 Инзы-бурр медээлер, 17.20 «Чараш кыстар» 17.50 Телезугасла, 17.55 Ээлчинниң дужаалы.

«ТЫВА» канал

18.25 «Факт», 18.45 «Найралдын оруу», Тыва-кыдат харызалар, 19.05 «Кездин ажал-иңичи хунуңер», 19.25 «Хойла болгаш хулээте», 19.55 Чарлалдар.

«РОССИЯ» канал

20.00 Медээлер, 20.20 Реклама, 20.25 «Санта-Барбара», Хөй сериялыг уран-чечен телефильминн баштайгы көргүзүү, 17-ги сериясы, 21.15 Бөдүк

17.40 «Факт», 18.00 Кызыл-квала, 15.40 «Национал политикалык адроникасы», 16.10 Яны-бурр медээлер, 16.25 «Портретте шрихтер», 17.10 «Орус каваалык» ансамбль.

«ТЫВА» канал

17.40 «Факт», 18.00 «Уран чүүл наздымы», Улагангома эртен аныктар чымыжын эртен дамчыдалга, 18.30 «Тыванын эртенденер экология камгаладыгы», Интервью, 18.50 «Тыва АССР-ын кинолары», Дамчыдалга, 19.20 Хөгжүмүг байыр.

«РОССИЯ» канал

20.00 Медээлер, 20.20 Реклама, 20.25 «Санта-Барбара», Хөй сериялыг уран-чечен телефильминн баштайгы көргүзүү, 17-ку сериясы, 21.15 Крымалыг диннадылар экраны

да лийей: дуржулга болгаш айтырылар, 18.40 «Ынакыл дугайында новеллалар», Санкт-Петербургтун бодга хурезинниң ламзы Самеев, 19.25 «Кизи болгаш болдус», Уш-Белдерини аржааныры, 19.50 Чарлалдар.

«РОССИЯ» канал

20.00 Медээлер, 20.20 Реклама, 20.25 «Санта-Барбара», Хөй сериялыг уран-чечен телефильминн баштайгы көргүзүү, 17-ги сериясы, 21.15 «Россияны канчаар чартырыл», Конституция телевиделин чугалажым тур бис, 21.55 Сылдыстар чымыкны, 22.55 Реклама, 23.00 «Ортулук», Улуг кижилерге мультифильм, 23.10 Крыминалдыг

23.20 Баскетбол доңуулады, 23.50 Спорттун карусель, 23.55 Реклама, 00.00 Медээлер, 00.20 Сылдыстар айткып турлар, 00.25 — 01.20 «К-2».

УШКУ ПРОГРАММА

«РОССИЯ» канал

17.40 Трансроссфир, «Иракка Чөөн чук», 18.25 Россия Федерациянын Дээди Советинин сессиясында, 18.40 Христиан шажын-чудуге программасы, 19.10 «Славян үжүк-бижиңтин болгаш культураның байырдалдыгы», 19.25 «Смерный эргенер», 19.40 «Хөмүрдаш болгаш эрге-чагырга», 19.50—20.00 Хунуң-не байырдал.

17.40 Алгоритмдер, 18.10 М-трест, 18.25 Россия Федерациянын Дээди Советинин сессиясында, 18.55 Реклама, 19.00 Хрон. Авто-болгаш мотоспорт, 19.30 «Россияны канчаар чартырыл», Конституция телевиделин чугалажым тур бис, 19.45 Спорттун карусель, 19.50 — 20.00 Хунуң-не байырдал.

14.50 Мастерлер, «Анаа дөгези ынак турганар», Евгений Евстигнеев, 15.50 Телебижра, 16.20 Яны-бурр медээлер, 16.35 Пятница санында Диней, «Чөр планетаге шөлүктүрген» Уран-чечен фильм, 12-ги сериясы, 17.25 «Музыка клубу», 17.55 «Өшкен сыдык», 18.25 Реклама.

«ТЫВА» канал

18.25 «Телеоноң», 18.35 «Тыва неделя», 18.55 «Домас-Сутга келжээ», Тыва Республиканын адылдары артизи Далаар Барымдаанын чогадыкчы келжээ, 19.55 Чарлалдар.

«РОССИЯ» канал

20.00 Медээлер, 20.20 Рекла-

ма, 20.25 Телекранич баштайгы көргүзүү, «Дайланды камгалааның», «Федрик Форсайт көргүзүп тур» деп телесериалдан (Евразия — ТВ) уран-чечен фильм, 22.05 «Доурадан башта», 22.30 Кежээк сажо, 00.00 Медээлер, 00.20 Сылдыстар айткып турлар, 00.25—00.30 Спорттун карусель.

УШКУ ПРОГРАММА

«РОССИЯ